

Posudek oponentky Ginky Aleksandrovy Bakardzhievoy, Ph.D.,
na diplomovou práci Bc. Mariany Novotné
Poetika povídkové tvorby Dejana Eneva
(KJBS FF UK, Praha 2020, 64 s.)

Ve své diplomové práci se Bc. Mariana Novotná zabývá poetikou povídkové tvorby současného bulharského prozaika, letošního šedesátníka Dejana Eneva, který je v českém prostředí znám jen několika ojedinělými překlady, třebaže jde o všeobecně uznávaného a do evropských jazyků překládaného autora, pokládaného ve své vlasti za mistra daného žánru. Téma bylo zvoleno vhodně – je aktuální, doposud nezpracované a poskytující diplomantce dostatečný prostor pro prezentaci vlastního vědeckého přístupu k zpracovávané problematice z oblasti literárněvědné bulharistiky.

Práce je rozdělena do pěti kapitol. V první kapitole *Život a dílo Dejana Eneva* je klasickým způsobem nastíněna biografie a knihopis D. Eneva, který k médiím bývá poměrně odtažitý a ani v dosavadních literárních slovnících nebyla jeho osobnosti věnována náležitá pozornost. K bibliografii bych snad jen doplnila, že v době psaní diplomové práce nebyla poslední vydanou povídkovou knihou *Дърводелецът* (2017), nýbrž o dva roky později vydaný sborník *Лала Боса. Разкази* (2019), který ovšem není dostupný v českých knihovnách. M. Novotná by mohla knihu stručně představit při obhajobě alespoň na základě recenzí dostupných na internetu¹ a pokusit se ji zařadit do kontextu dosavadní Enevovy tvorby.

Ve druhé kapitole *Krátká povídka jako žánr a tradice bulharské povídky v historickém a současném kontextu* je učiněn pokus o definici povídky a stručnou vývojovou charakteristiku žánru v bulharské literatuře. Kapitola je popisná, autorka klade za sebou různé definice a charakteristiky, ale nezaujímá k nim vlastní stanovisko, kromě jiného ani nijak nenaznačuje, co z které definice přijímá, a jak by tedy sama vymezila žánr povídky u Eneva. Jaké jsou hlavní formálně-umělecké rysy jeho povídek? Někdy se uchyluje k nelogickým skokům ve výkladu: např. na s. 18 spojuje folklorní tradici povídky a starobulharské literární souvislosti s národním obrozením, ale píše hlavně o Stojanových *Zápisích*, Vazovově románu *Pod jařmem* (o jeho povídkách mlčí) a povídkovém cyklu A. Konstantinova o Baj Gaňovi; v následujícím odstavci (s. 19) se pak znovu podrobněji vrací k 80. – 90. létům 19. století, ačkoliv je to právě éra Ž. Stojanova, I. Vazova, A. Konstantinova aj., čímž zcela

¹ Viz např. rec. Angela Ivanova: <https://azcheta.com/lala-bosa-deyan-enev/>; dále Nikolaje Petkova: kultura.bg/web/слово-за-лала-боса-и-деян-енев/; aj.

absentuje výklad o obrozenské povídce 70. let 19. století. Následující komentář (ze s. 19) je patrně přebrán z nějaké marxistické příručky, s veškerou ideologizací literárního procesu a dobově zatíženým pojmoslovím: „Ukazuje [Elin Pelin; G. A. B.], jak „nenažrané“ buržoazii nezáleželo na obyčejném a prostém, zato však pracovitém člověku, ale hlavně na tom, aby nahromadila více kapitálu. Problémy mezi rozdílnými sociálními vrstvami ale zobrazovali i další spisovatelé jako G. P. Stamatov, A. Strašimirov nebo I. Petrov. Mnoho autorů se začalo soustředit na popis boje proti kapitalismu, který podle nich ničil dobré lidské mravy. Průkopníkem tematicke třídního boje byl Georgi Karaslavov.“ Bylo vůbec nutné jmenovat Karaslavova? Má jeho levicovost tak zásadní význam pro krystalizaci moderní bulharské povídky? Navíc naznačená linie Elin Pelin – Stamatov – Strašimirov – Karaslavov je sporná a Ivajlo Petrov se v tomto kontextu objevuje chronologicky nemístně (publikuje až od 50. let 20. století).

Třetí kapitola *Postmodernismus* jen kompilativně, po odborné stránce vágně a v nejobecnějších konturách pojednává o poměrně složitém uměleckém a filozofickém problému. V dalším výkladu se již k souvislostem Enevových próz s evropskou ani domácí (bulharskou) postmodernou nevrací, a tak kapitola působí poněkud samoúčelně.

Jádrem práce je čtvrtá kapitola *Poetika krátkých próz Dejana Eneva*. Diplomantka prohlašuje, že Eneva nejvíce inspirovala trojice autorů (Elin Pelin, Jovkov a Radičkov), ale tento předpoklad (kromě několika zmínek o Jovkovovi) nijak neilustruje, nedokazuje, ba vůbec platí, že Enevovy povídky nesrovnává s žádnými dalšími textovými segmenty, např. s ukázkami autorů, s nimiž by se pokusila Enevovu poetiku komparovat. Přitom *tertium comparationis* lze nacházet u celé řady autorů – kromě Jovkova mohla M. Novotná konfrontovat Enevovy (neo)diabolistické povídky s některými prózami „diabolistů“ V. Poljanova nebo S. Minkova, nabízí se i srovnání se Zdravkou Evtimovou a s řadou autorů posledních 30 let.

Zajímavý je pasus o sofijském slangu (Novotná vychází z M. Videnova), avšak vlastní pokus o odbornou charakterizaci sofijské mluvy Enevových postav nepodnikla – až na stručný vývod, že „se jedná především o přejímky z angličtiny jako „имиджът на Лимонадения Джо“ nebo „реиндъжърска прическа“ (s. 36); jistě by bylo možné zpracovat toto – třebaže jazykovědné – téma pečlivěji, jinak vlastně nemá smysl se o sofijském slangu zmiňovat. Mohla by diplomantka pohovořit o této otázce při obhajobě, zejména uvést další příklady využití slangu u D. Eneva?

U poznámky 87 (na s. 37) není jasné, co přesně autorka cituje (uveden je jen slovník ČERVENÁ –DANEŠ – FILIPEC 1978).

Ve výkladu o diabolistických povídkách o politicích Novotná mj. uvádí: „Autor jako by se snažil čtenáře co nejvíce zmást a šokovat, střídá podivná místa, na kterých se příběh odehrává a která nedávají v kontextu daného politika žádný smysl, s ještě podivnějšími zápletkami, kdy se například dva politici jdou ucházet o roku princezny a musejí spolu bojovat, aby ukázali, kdo z nich je silnější.“ (s. 47) Zdá se, že si autor postmoderně pohrává i s poetikou pohádky. Objevují se podobné odkazy či narážky i v jiných Enevových povídkách? Konec konců i např. postava upíra nepatří jen k rekvizitám diabolismu, nýbrž rovněž vystupuje v pohádkách (např. typ upírova nevěsta apod.).

Pátá kapitola je vyhrazena *Závěru*. Vzhledem k tomu, že jednotlivé podkapitoly předchozí části neobsahovaly žádná shrnutí obecnější povahy (působily jaksi neukončeně, jako by se autorka náhle odmlčela), měl být o to podrobněji vypracován *Závěr*. Navíc na této části je patrné, že autorka text příliš nepropracovala ani po stylistické stránce. Obsahově *Závěr* těká, podstatné vývody jsou často směřovány s podružnostmi, např. v celé interpretační části nepadne ani slovo o prostituci a krádežích, až v *Závěru* o těchto sociálních problémech autorka píše, jako by odkazovala k předchozímu výkladu, avšak takový výklad neexistuje: „Městské prostředí s sebou přináší také typické městské postavy s jejich problémy, jako je bezdomovectví, nutnost žít se drobnými krádežemi, ale také prostitute, neboť život ve městě je drahý.“ (s. 53–54)

Někdy se autorka dostává i do střetu s vlastními předchozími formulacemi – např. když v souvislosti s politickými povídkami tvrdí, že si autor nebere servítky a „nebojí se ani přímé konfrontace – svou averzi k některým politickým představitelům nemusí skrývat za různé dvojsmysly a jinotaje“ (s. 54), je to v rozporu s interpretací těchto povídek (politické realie jsou přece kódovány diabolistickou poetikou) a s konstatováním, že politické povídky jsou vzhledem k množství narážek a symbolů těžko srozumitelné: „Velkou nevýhodou také je, že v dnešní době bez znalosti tehdejší politické a společenské situace ztrácejí na své naléhavosti, a pokud člověk danou osobnost nebo její činy z tehdejší doby nezná, těžko na něj mohou mít povídky takový dopad. Zajímavé by bylo, kdyby se autor k povídkám této sbírky vrátil a opatřil je doslovem, případně výkladem symbolů, které použil, po vzoru Poeovy Filozofie básnické skladby.“ (s. 46)

Čtvrtá i kratičká pátá kapitola svou úrovní, pojetím a ne zcela obratným způsobem zpracování připomínají spíše práci bakalářskou než diplomovou, třebaže překlapy, stylistické neobratnosti a přehlédnutá nedopatření se vyskytují spíše v menší míře: vhodné není např. užívání hovorového „skoro“ ve významu *téměř*, s. 11; spojení „Průkopníkem tematické“ místo *tematiky*, s. 19; chybné formy „Nietzscheho“ místo *Nietzscheho*, s. 20; „Kontsantina“ místo

Konstantina, s. 21; nerespektovaná shoda podmětu s přísudkem na s. 25: „povídky svět zobrazovali, estetizovali, nevyhýbali se“; bulharismus „dramaturg“ místo *dramatik*, s. 31 aj.).

Následuje ještě seznam použité literatury a příloha – originál a český překlad rozhovoru se spisovatelem, který vedla autorka během psaní své diplomové práce. Při četbě rozhovoru mám dojem, že otázky autorka vypracovala v době, kdy ještě neměla ujasněnu koncepci práce. Enevovy odpovědi jsou krátké a naznačují, že ho způsob vedení rozhovoru příliš nezaujal. Možná se M. Novotná měla k rozhovoru vrátit poté, kdy svou práci dokončila – mohla se více zaměřit na problematiku poetiky, inspirací atd. Celkově vzato, s fakty v rozhovoru diplomantka v interpretační části nijak nepracuje.

Závěr:

Diplomovou práci Mariany Novotné *Poetika povídkové tvorby Dejana Eneva* doporučuji k obhajobě a na základě výše vyložených argumentů a s ohledem na menší rozsah hlavní, interpretační části (20 stran, sotva jedna třetina textu) ji navrhuji hodnotit známkou **dobře**.

18. 8. 2020

Ginka A. Bakardzhieva, Ph.D.